

พิพิธภัณฑ์พืช กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

พิพิธภัณฑ์พืชคืออะไร

พิพิธภัณฑ์พืช (เอกพจน์ = herbarium, พหูพจน์ = herbaria) คือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งไม่จำกัดขนาด ใช้เป็นที่เก็บรวบรวมตัวอย่างพืชแห้ง (herbarium specimen) ที่จัดเตรียมอย่างถูกต้องตามหลักอนุกรมวิธานพืช รวมทั้งส่วนต่าง ๆ ของพืชเช่น ผล เมล็ด ราก ดอก เป็นต้น ทั้งแบบแห้ง และดองในน้ำยา ตัวอย่างพืชทั้งหมดนี้จะมีการเก็บรักษาและจัดเรียงลำดับตามระบบสากล เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาด้านพฤกษศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิจัยสมุนไพร
กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
Department of Medical Sciences

กำเนิดพิพิธภัณฑ์พืช

พิพิธภัณฑ์พืชในระยะแรก ๆ มีการจัดกระจายหลายแห่งแต่ไม่มีหลักฐานข้อมูลที่บันทึกไว้ ซึ่งเท่าที่มีการบันทึกเป็นหลักฐานคือเกิดขึ้นประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 ราวปี คริสต์ศักราช 1543 ที่เมืองมีซ่า ประเทศอิตาลี โดยศาสตราจารย์ Luca Ghini เป็นคนแรกที่รวบรวมตัวอย่างพืชแห้งติดลงบนกระดาษและถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้ใกล้ชิด กระทั่งได้แพร่หลายสู่ประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรปและอเมริกา จนเจริญขึ้นตามลำดับและเป็นระบบสากลเช่นในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์พืชขนาดใหญ่ที่สำคัญและมีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์สวนคิว (Kew) ประเทศสหราชอาณาจักร พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาของปารีส ประเทศฝรั่งเศส และพิพิธภัณฑ์พฤกษศาสตร์ที่เบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี เป็นต้น ประเทศไทยได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พืชขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2463 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยสังกัดแผนกตรวจพันธุ์รุกรชาติ กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมในขณะนั้น ปัจจุบันคือพิพิธภัณฑ์พืชกรุงเทพ กรมวิชาการเกษตร มีรหัสพิพิธภัณฑ์พืช คือ BK

พิพิธภัณฑ์พืชกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยสถาบันวิจัยสมุนไพร มีการกิจหลักในการวิจัยสมุนไพรอย่างครบวงจรได้ดำเนินงานสำรวจและเก็บตัวอย่างสมุนไพรจากแหล่งต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2495 ในชื่อกองวิจัยทางแพทย์ การดำเนินการช่วงแรกได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการจากต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น และเยอรมนี เป็นต้น ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อและย้ายสถานที่ทำการอีกหลายครั้ง จนกระทั่งปัจจุบันได้ยกระดับเป็นสถาบันวิจัยสมุนไพร ซึ่งตั้งอยู่ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พืชขึ้นบริเวณชั้น 4 อาคาร 9 เมื่อปี พ.ศ. 2545 มีเนื้อที่ 75 ตารางเมตร มีตัวอย่างพืชที่เก็บสะสมไว้มีประมาณ 5,200 หมายเลข 28,000 ชิ้น แบ่งเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 196 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงเดี่ยว 49 วงศ์ ส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรและพืชที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะตัวอย่างพืชอ้างอิงในงานวิจัยของวัตถุดิบที่ใช้ในการศึกษาวิจัยของสถาบันวิจัยสมุนไพร และสมุนไพรที่จัดทำมาตรฐานตำรายาสมุนไพรไทยบางชนิด ซึ่งได้จัดเก็บไว้เพื่อแสดงลักษณะชนิดพืชและเป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ด้านชนิดพืช ซึ่งการจัดเรียงลำดับวงศ์พืชภายในพิพิธภัณฑ์พืชกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ใช้เรียงตามลำดับตัวอักษร A-Z โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ พืชกลุ่มเฟิร์นและใกล้เคียงเฟิร์น พืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ นอกจากนี้ยังมีเรือนเพาะชำขนาดเล็ก เพื่อปลูกและรวบรวมพันธุ์พืชในสภาพมีชีวิต (living specimens) ตลอดจนศึกษาสีพลักษณ์และการปลูกขยายพันธุ์เบื้องต้น เพื่อประโยชน์ในด้านเป็นแหล่งเก็บรักษาแม่พันธุ์สมุนไพรอีกด้วย

พิพิธภัณฑ์พืชกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยสถาบันวิจัยสมุนไพร มีภารกิจหลักในการวิจัยสมุนไพรอย่างครบวงจรได้ดำเนินงานสำรวจและเก็บตัวอย่างสมุนไพรจากแหล่งต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2495 ในชื่อกองวิจัยทางแพทย์ การดำเนินการช่วงแรกได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการจากต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น และเยอรมนี เป็นต้น ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อและย้ายสถานที่ทำการอีกหลายครั้ง จนกระทั่งปัจจุบันได้ยกระดับเป็นสถาบันวิจัยสมุนไพร ซึ่งตั้งอยู่ที่ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พืชขึ้นบริเวณชั้น 4 อาคาร 9 เมื่อปี พ.ศ. 2545 มีเนื้อที่ 75 ตารางเมตร มีตัวอย่างพืชที่เก็บสะสมไว้มีประมาณ 5,200 หมายเลข 28,000 ชิ้น แบ่งเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 196 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงเดี่ยว 49 วงศ์ ส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรและพืชที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะตัวอย่างพืชอ้างอิงในงานวิจัยของวัตถุดิบที่ใช้ในการศึกษาวิจัยของสถาบันวิจัยสมุนไพร และสมุนไพรที่จัดทำมาตรฐานตำรายาสมุนไพรไทยบางชนิด ซึ่งได้จัดเก็บไว้เพื่อแสดงลักษณะชนิดพืชและเป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ด้านชนิดพืช ซึ่งการจัดเรียงลำดับวงศ์พืชภายในพิพิธภัณฑ์พืชกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ใช้เรียงตามลำดับตัวอักษร A-Z โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ พืชกลุ่มเฟิร์นและใกล้เคียงเฟิร์น พืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ นอกจากนี้ยังมีเรือนเพาะชำขนาดเล็ก เพื่อปลูกและรวบรวมพันธุ์พืชในสภาพมีชีวิต (living specimens) ตลอดจนศึกษาสรีรวิทยาและการปลูกขยายพันธุ์เบื้องต้น เพื่อประโยชน์ในด้านเป็นแหล่งเก็บรักษาแม่พันธุ์สมุนไพรอีกด้วย

พิพิธภัณฑ์พืชกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สู่ระดับนานาชาติ

พิพิธภัณฑ์พืชระดับนานาชาติ คือพิพิธภัณฑ์พืชที่ได้รับการรับรองจาก The International Association For Plant Taxonomy (IAPT) และมีชื่อรวบรวมอยู่ใน Index Herbariorum ปัจจุบันมีประมาณ 3,200 แห่งทั่วโลก สำหรับในประเทศไทยมีอยู่ 14 แห่ง ได้แก่

1. Bangkok Herbarium (BK)
2. Chiang Mai University (CMU)
3. Chiang Mai University (CMUB)
4. Chulalongkorn University (BCU)
5. Khon Kaen University (KKU)
6. Mae Fah Luang (MFLU)
7. Mahasarakham University (MSUT)
8. Mahidol University (PBM)
9. Medicinal Plant Research Institute (DMSC)
10. National Park, Wildlife and Plant Conservation Department (BKF)
11. National Science and Technology Development Agency (BBH)
12. Prince of Songkla University (PSU)
13. Queen Sirikit Botanic Garden (QBG)
14. Ramkhamhaeng University (RAMK)

พิพิธภัณฑ์พืชกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (DMSC) ได้ขึ้นทะเบียนเป็นพิพิธภัณฑ์พืชระดับนานาชาติ เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2548 โดยมีชื่อรวบรวมอยู่ใน Index Herbariorum คือ The Department of Medical Sciences Herbarium มีรหัสพิพิธภัณฑ์พืช (Herbarium Code) สำหรับสืบค้นข้อมูลคือ DMSC ทั้งนี้สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://sweetgum.nybg.org/science/ih/> ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผลงานด้านสมุนไพรของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่จะได้รับความเชื่อถือในด้านการตรวจระบุชนิดพืช รวมถึงเป็นแหล่งเก็บรักษาตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิงของพืชสมุนไพร ตลอดจนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ที่ปรึกษา
คณะผู้จัดทำ

จัดพิมพ์โดย

พิมพ์ครั้งที่ 1

ออกแบบและพิมพ์

ณัฐตรา จันทร์สุวานิชย์

ศักดิ์วิชัย ช่อนทอง

แสงตะวัน ศรีโบราณ

พาสันต์ ทวีธมสุข

ฐิตินภา นุ่มไธ

สถาบันวิจัยสมุนไพร

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

กระทรวงสาธารณสุข

88/7 ถนนติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ

อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 662 951 0000, 662 951 0491

สิงหาคม พ.ศ. 2561 จำนวน 3,000 แผ่น

บริษัท 1241 มิราคิวลิส จำกัด

โทร. : 02 958 9128

www.happyprint.biz

